

A STOCKHOLMI KONGRESSZUS,

Írta: SCHWIMMER RÓZSA.

(Befejezés)

Hónapok múltak el a nevezetes kongresszus befejezése óta, de ennek az összeövetelnek a fénye még mindig besugározza a választójog útját szerte a világon. E hatalmas hatás kiváltásában nemcsak a kongresszus business-munkájának van része, hanem a svéd társadalom nyújtotta visszaható, kölcsönösen szórakoztató és oktató vendégszeretetének is. Bizonyos, hogy akárhányan nem annyira a nő választójoga érdekében, mint a svéd vendégszeretet szellemében vállaltak részt a munkából, de bizonyos az is, hogy a kongresszus lelkesedésének tüzén a legközömbösebbek is lángra gyulladtak.

Ez a vendégszeretet nemcsak etetésben-ítálásban nyilvánult – itatás kizárólag a pompásnál pompásabb svéd alkoholmentes italokkal, mert a választójogi kongresszusok egy régebbi határozata értelmében a bankettekben alkoholt nem szolgálnak fel, – hanem a svéd művészet és kultúra minden termékének pazar bemutatásában, az idegeneket körülvevő páratlan figyelemben. Csak mozaik-szerű képet adhatunk abból, ami oly felejthetetlenül tette 191 í. évi kongresszusunkat.

Stockholm város tanácsa nagyobb összeggel szubvencionálta a kongresszust. Egész tartama alatt nemzetközi zászlókkal díszítette a kongresszus helyisége – Grand Hotel – előtti kikötőt. A város nagyhírű, kiváló polgármestere és országgyűlési képviselője Karl Lindhagen személyesen vett részt a kongresszuson, a Népházban tartott skandináv gyűlésen, amelyen nővére Anna

Lindhagen, stockholmi városi képviselő és a város gyermekvédelmi intézeteinek főfelügyelője elnökölt, nagyszabású, óriási lelkesedéssel fogadott beszédet mondott. A Hasselbackenben rendezett fényes banketten Lindhagen polgármester e sorok íróját vezette asztalhoz. Ez alkalmat adott arra, hogy a nemzetközi nőmozgalomban régen megbecsült politikusban az ideálisan következetes, igazán elvhű reformátort közelebről is megismerhessük.

A bankettnek összes ötletes és vidám beszédeinél érdekesebb volt, amit Lindhagen polgármester a politikai pártok fegyelmezett elvtelenségéről mondott el vacsora közben. Köztudomású, hogy Lindhagen kilépett a liberális pártból, amikor ez a nők választójogát taktikai okokból kihagyta a választójogi reformból. Belépett a szociáldemokrata pártba – érdekes, hogy a konzervatív Stockholm polgármestere ezt megengedhette magának – azonban itt is csalódás várt rá, mert mint képviselő, csak a pártfegyelem megsértésével indítványozhatott reformot a nők választójoga érdekében. A svéd szociáldemokrata párt akkoriban ugyanis szintén taktikázott a nők választójogával.

Ugyancsak következetes politikussal ismerkedtünk meg Ernst Beckmann, a svéd liberálisok vezérének személyében; ő a Zeneakadémiában lefolyt ünnepi megnyitáskor az igazi liberalizmus alapvető követeléseként hangsúlyozta a nők egyenjogúsítását. Schéele püspök és Fries lelkész a konzervatív köröket képviselték. Lelkes, tapintatos beszédekben – az egyik a hasselbackeni banketten, a másik a stockholmi egyesületnek Saltsjöbadenben rendezett bankettjén beszélt – kiemelték sajnálkozásukat a felett, hogy a konzervatív társadalom nem éri fel a nő választójogának purifikáló, felemelő politikai hatását. A művészek szinte túllícitálták egymást nagylelkű készségben. A zenészek közül az ország legkiválóbb ének-kara: a göteborgi női énekkar, Elfrida Andréa asszony, a Gustav Vasa templom orgonistája vezetése alatt, több alkalommal gyönyörködtette a kongresszust. Elfrida Andréa mint komponista és dirigens is bámulatra ragadta a közönséget, Sigrid Leijonhufvud szöve-

gére komponált kantatájával, amelyet a 70 éves asszony csodás élénkséggel maga vezényelt is. Hugo Alfvén pedig K. G. Ossian-Nilsson szövegére írt, a megnyitó ünnepélyen előadott, alkalmi dalt az új nő dicsőítésére.

Sven Scholander a világhírű chansonénekes és leánya, Lisa kimondhatatlan bájjal előadott chansonzajai a Skansenben rendezett ünnepély fénypontjai voltak. A művész egyébként is hűséges látogatója volt a kongresszusnak. Végighalagatta gyűléseit, résztvett minden ünnepélyén és ha valahol sehogy sem akarták befejezni az estét, elő-előkerült Sven Scholander sajtósága, régi svéd mandolinszerű hangszere és a világoskék júniusi éjszakákból rózsaszínű hajnalokba átdalolt bennünket. A fényes, világos éjszakák úgyis álmatlanságra ítelték az idegenek többségét.

A táncművészetet Stockholm szabad ég alatti múzeumának, Skansen néptáncosai képviselték. Az ő táncemlévényükön pergett le a nagy népünnepély után a legnevezetesebb kongresszusi tánc is. Miután a közönség ezrei végighallgatták a hegyoldalon elhelyezett nagy emelvényről szónokló delegátusokat, a kongresszus el nem foglalt tagjai végigélvezték a néptáncok bemutatását és Scholanderék pajkos nótázását, sőt a falatozásba is belefáradtak: a hazamenésre adták meg a jelt. Útközben azonban a deák lányok táncra kerekedtek és magukkal ragadva, akit csak elkaphattak, olyan táncba sodortak bennünket, amelyet kevésbé a táncosok ügyessége, mint inkább a résztvevők személyiségei tettek nevezetessé. Ott perdült a nagy táncban „a mi papunk”: Rev. Anna H. Shaw ti nagy kezitáskáját lobogtatva az ausztráliai „szavazópolgár” Miss Newcomb; a finn képviselőasszonyok, Dr. Jeany of Fosselles, Dr. Thekla Hultin, Vera Hjelt, a norvég Betsy Kjelberg megmutatták, hogy nem csak a parlament, vagy az iparfelügyelő porondján otthonosak, hanem a legtekintetesebb vidámság légkörében is megállják, illetve megtáncolják a helyüket.

A női festők és szobrászok munkáik legjavát ajánlékozták a kongresszus céljaira. A műtárgyak a kongresszus társalgási helyiségeit díszítették, azután nemzetközi sorsjáték nyereménytárgyául szolgáltak, így művészi élvezetet és anyagi hasznot is hajtva. A svéd művésznők egyébként gyönyörű, legmagasabb nivón álló műalkotásaikból kiállítás is rendeztek a kongresszus tiszteletére. Alice Nordin, Caroline Benedicks-Bruce és sok más világszerte elismert tehetség alkotásainak tömegében gyönyörködhettünk itt. A svéd iparművésznők Agnes Brantinggal élükön, ugyancsak kitettek magukért. A kongresszus céljaira használt összes termeket, a bankettek éttermeit az ő tervezetük és vezetésük mellett díszítették. A múzeumok a svéd iparművészet remekeit adták kölcsön, egy-egy bankett-terem díszítésére.

Agnes Branting tervezte és készítette azt a pompás, nagyértékű nemzetközi, arannyal hímzett selyemlobogót is, amellyel a svéd választójogi szövetség megajándékozta a nemzetközi szövetséget.

És ami a legértékesebb, mindezek a művészek remekérték be alkotásaik bemutatásával, hanem lelkes odaadással fáradoztak a kongresszus előkészítésének aprólékos munkájában is. Harcos résztvevői ők a nők egyenjogúsításáért folyó küzdelemnek.

A társas összejövetelek közül kiemeljük: Ann Margret Holmgren asszony recepcióját, amely a svéd társadalom szellemi elite-jével ismertette meg a meghívott delegátusokat.

Szalonok, művészi otthonok, villák, kastélyok interieurjei hangulatos keretében voltak a társas összejövetelek. Ann Margret Holmgren asszony, Bertha Nordensson asszony a vendégfogadó-bizottság elnöke, Bonnier Selma Lagerlöf és Ellen Key kiadója, Thiel bankár – ez a világhírű Thielgallériában – Palmstjerna bárók és mások otthonukba hívták meg vendégeiket. Az amerikai és a hollandiai követség államuk delegátusai tiszteletére egy-egy ünnepélyt rendeztek.

Különvonat vitte a kongresszistákat a pompás saltsjöbadeni estély színhelyére és pazarul díszített hajók hoztak vissza bennünket a szigeteket ellepő közönség sorfala közt. Fényszórók kísérték haza a hajókat.

Külön meglepetésképpen Márta Ludvig asszony kormányozta azt a hajót, amely Marienfredbe vitte a kongresszus tagjait a történelmi Gripsholm-kastély megtekintésére.

Az upsalai egyesület az ősi egyetemi várost mutatta be lelkes vendégszeretettel. Upsala város lakossága eleget tett polgármestere felhívásának és pazar lobogódíszbe öltöztette a házait a kongresszisták tiszteletére. Még Ó-Upsala Vikingsírok körül, elhelyezett festői telepe is lobogókkal ékesen várta vendégeit. Az egyetemi hatóságok, az upsalai templom lelkésze, a hatalmas vár gondnoka, az érdekes deáklklubok vezetőségei vettek a vendégek szíves fogadásában.

Amikor zászlós menetben végigvonultunk a városban, nemcsak mi élveztük a város érdekességét, hanem a svéd közönség előtt szokatlan látvánnyal szemléltető leckét adtunk a városnak a választójogért folyó munkából. A Stockholmtól 13 órányira távol Visbybe különhajó vitt 40 meghívott vendéget, egy páratlan élvezeteket tömörítő nap eltöltésére. Ennek a napnak a varázsa kiríthatatlanul beleégett minden résztvevő lelkébe.

A fejedelmi visby kiránduláson Svédország e kincses szigetének nagyszónya, a kongresszus egyik vezető személyisége, Benedicks-Bruce asszony vendégei voltunk. Svédország legnagyobb temploma, a stockholmi Gustav Vasatemplom vendégül látta a kongresszust Rev. Anna Shaw egy választójogi prédikációjának meghallgatására. Sok ezer főnyi közönség győződhetett meg ez alkalomból arról, hogy a prédikáció több is lehet, mint csupán Isten szolgálatára való buzdítás, az ember kölcsönös szolgálatára buzdíthat. Az állam legnagyobb színházát díjtalanul engedte át a kongresszus céljaira. Az Operaházban rendezték a kongresszus fénypontját: a mozgalom legtekintélyesebb szónokainak előadó-estélyét. Ezen az estén Mrs. Chapman Catt elnökle a alatt: Dr. Helena Westermarck (Finnország), Dr. jur. Anita Augspurg (Németország), Mrs. Ethel Snowden (Anglia), Rev. Shaw (Amerika) és a magyar szónok mellett beszélt Selma Lagerlöf. Akkor olvasta fel szívet indító művészettel azt az előadást, melyet lapunk augusztusi számában egész terjedelmében közöltünk.

Az ifjúágnak rendezett délutánon kívül a Népházban is rendeztek gyűlést, amelyen a legkiválóbb

skandináv szónokok szálltak síkra a nők választójogáért. Carl Lindhagen polgármester mellett Dr. Gulli Petrini a legjobb svéd női szónok, Nelly Kaoseo dán tanítónő, Gina Borchgrevink norvég és Vera Hjeit finn iparlei ügyelő voltak a nagysikerű est szónokai.

A szociáldemokrata párt a kongresszus nagyszerű benyomása alatt gyűlést rögtönzött a Stockholm melletti Ingeting erdőben. Százados fenyők alatt tartották az impozáns népgyűlést, amelynek Anna Lindaagen elnöklete mellett, Mrs Ethel Snowden és Schwimmer Rózsa voltak az előadói.

Ugyancsak ők adtak elő a svéd választójogi szövegség stockholmi fiókjának szintén rögtönzött gyűlésén. Ez a gyűlés valóságos igazolása volt annak, hogy a kongresszust kísérő kitaró érdeklődés nem a házigazda kötelei udvariassága, hanem igazán őszinte, feszült figyelem és lelkesedés volt. A közel két hétig tartott kongresszus állandó választójogi propagandája után a közönség még nem fáradt bele, hanem a magas belépődíj mellett rendezett gyűlésen is zsúfolásig megtöltötte a Zeneakadémia nagy termét.

A fel nem sorolható események és jelenségek tömegéből ki kell még ragadnunk a közel száz választójogi jelvényekkel díszített pompás fogatban tett városmegtekintést, amely a város közönségének lelkesen köszöngető sorfala közt vitte el a kongresszistákat. Az impozáns séta kocsizás költségét egy hölgy viselte, aki aggkorára való tekintettel nem vehetett ugyan személyesen részt a kongresszuson, de óriási összegek adományozásával fejezte ki szolidaritását a nők választójogi mozgalomával.

Mint minden kongresszuson, Svédországban is meleg érdeklődés, szíves munkakészség nyilvánult meg a sajtó részéről. A sajtó pártkülönbség nélkül a legnagyobb elismerés hangján méltatta a kongresszus munkáját. Külön kiadások garmadája várt bennünket már a megérkezés kor. A kongresszus egész tartama alatt a nők választójogi jegyében állt a svéd sajtó.

Nemrégiben egy berlini hölgy azon panaszkodott, hogy nem mehet választójogi gyűlésre, amelyen a vita folyamán valaki fel nem állna és nem rebegné: „Oh, a stockholmi kongresszus 1 stb. stb.”

Hát bizony csak az, akinek része volt e dús munkájú és felejthetetlen impressziókkal járt kongresszusban értheti meg emlékezetbeli vissza-visszatérésünket oda, ahonnan munkánkhoz új biztatást, erős bátorítást, szelíd kénysze rítést hoztunk.

A stockholmi kongresszus grandiózus méreteivel, kifogástalan rendezésével, meleg vendégszeretetével és munkánk túlhaladás elismerésével kongresszusaink történelében múlhatatlan emléket állított magának.

Vajha az 1913. június havában Budapesten tartandó kongresszusról is olyan melegséget, lelkesedést vinnének haza öt világrészből jövő vendégeink, amelyet mi vittünk, a stockholmi kongresszus halálrafaradt, de boldog részesei!